Hof van Eden voor de wereld

De Tempelhof van kunstenaarsduo Huub en Adelheid Kortekaas is zó uniek en tegelijkertijd universeel dat deze overal had kunnen liggen. Maar de hortus conclusus bevindt zich in het dorpje Winssen in het Land van Maas en Waal. Het is een gesamtkunstwerk waar leven, filosofie, kunst en natuur versmelten.

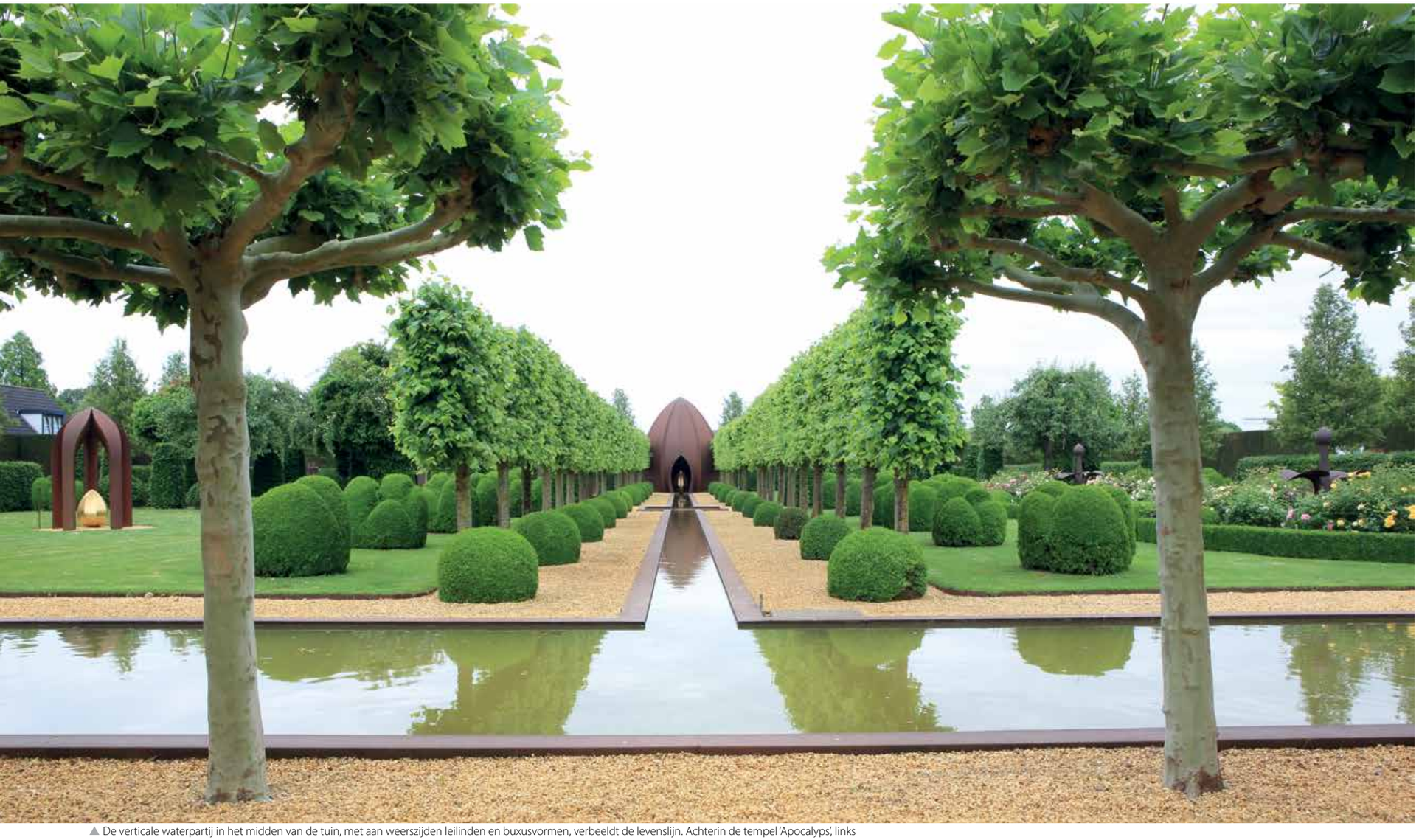

▲ De verticale waterpartij in het midden van de tuin, met aan weerszijden leilinden en buxusvormen, verbeeldt de levenslijn. Achterin de tempel 'Apocalyps', links de 'Temple of Arrival', rechts in de rozentuin monumentale 'Potplanten'. Alle gemaakt van cortenstaal.

'Kijk, daar langs de oude peren in de boomgaard die we er onlangs hebben bijgekocht voor het realiseren van ons kunstproject 'Anima Mundi' komt een mooie zichtlijn naar de dijk. We gaan wilde bloemen zaaien tussen de peren die we vanaf nu biologisch gaan kweken. Goed voor de bijen, minder voor de peren, maar dan kun je er nog heerlijk sap van maken.' Adelheid Kortekaas (1947) steekt meteen van wal zodra we uit de auto zijn gestapt. Kwispelend begeleidt hond Bloem ons naar De Tempelhof. We kijken onze ogen uit. Metershoge mens-bloemfiguren van cortenstaal staan voor strak geschoren haagconiferen rondom een enorme cortenstalen bloemknop in het midden van de met warm geel Taunus kwarts-grind bedekte voorplaats. Twee enorme plantfiguren van draadstaal fungeren als toegangspoort. Aan weerszijden van de voordeur staan twee felgekleurde gepoedercoate stalen 'Bloembeelden' en in de gevel zien we 33 gestuukte kiemplantjes uit het project 'The Unifying Field of the World'.

Huub Kortekaas en Adelheid van Swelm ontmoetten elkaar in 1965, wandelend in de nabijgelegen uiterwaarden van het Gelderse Land van Maas en Waal. Adelheid studeerde tuinarchitectuur in haar geboorteplaats Nijmegen. Huub, in 1935 in het Westland geboren als zoon van een tuinder, werkte als onderwijzer. Op zijn vijfentwintigste maakte hij zijn eerste kunstwerk, een beeld van Erasmus voor de universiteitsbibliotheek van Nijmegen. Op zijn dertigste verruilde hij het onderwijs definitief voor de beeldende kunst. 'Huub was meer een filosoof, maar hij vond het moeilijk zijn denkbeelden – letterlijk – vorm te geven. Met mijn creatieve aanleg kon ik hem daarbij helpen.' De eerste jaren presenteerde Huub de werken onder zijn naam, totdat Adelheid besefte dat deze het resultaat waren van hun hechte samenwerking. 'Dat gaan we veranderen', was haar resolute boodschap aan Huub. Sinds 1969, het jaar waarin ze trouwden, treden ze officieel naar buiten als kunstenaarsduo.

Tekst : **Marieke van Gessel** • Foto's : **Modeste Herwig**

◀ Een cortenstalen, 3,33 meter hoge 'Zetel' als blikvanger aan het eind van het grindpad met aan weerszijden zuilvormig gesnoeide beuk.

◀ Het vierkant in het midden van de verticale waterlijn staat symbool voor de navel van de wereld.

▲ De coulissenlaan met diverse sculpturen tegen een groen decor van strak gesnoeide *Cupressocyparis leylandii*-hagen.

Het harmoniemodel

Huub Kortekaas, een stuk bedachtzamer en rustiger dan zijn vrouw: 'Adelheid had gelijk. Wij zijn echt een duo, al vanaf de dag waarop wij elkaar ontmoetten. Al zijn wij ook twee tegenpolen en is er hier ook af en toe kortsluiting. Maar wat ons zo sterk verbindt is onze zoektocht naar het harmoniemodel, in alles wat we doen.' En dat blijkt uit alles op De Tempelhof, waar de door hen ontworpen woning, interieur, tuin, beelden en achterliggende filosofieën een organisch, rustgevend en inspirerend geheel vormen. 'We hebben hier ons eigen paradijs gemaakt', zegt Huub. 'Huis, tuin, leven… Ze vormen één organisch geheel als weerspiegeling van ons gedachtegoed, dát is de kracht van deze plek.' En die, het kan ook bijna niet anders, is op een bijzondere manier tot stand gekomen. Lachend vertelt Adelheid: 'Als creatieve mensen hebben we gouden handen. We hebben drie woningen helemaal zelf gerenoveerd, verbouwd of gebouwd. Toen ik Huub ontmoette, woonde en werkte hij hier in de Oude Toren, daarna verhuisden wij naar kasteel Doddendael in Ewijk, waar onze zoon en dochter geboren werden. In 1974 bouwden we De Engelhof in Afferden en vier jaar later De Essenhof hier in Winssen, inclusief atelier, buxustuin en buxuskwekerij. Wij leefden toen van de buxus, leven van de kunst was nog moeizaam, hoor. Op een dag kwam een man onze kastanjelaan oplopen. Hij vond De Essenhof zó mooi dat hij het huis wilde kopen. Daar waren we helemaal niet mee bezig, dus ik zei tegen hem dat ik daarover moest nadenken. Tegen Huub zei ik maar dat hij voor een tuinontwerp kwam. Na een week stond de man er weer. Toen heb ik maar een vorstelijk bedrag geroepen, in de veronderstelling dat hij dan wel zou afdruipen. Maar hij knipperde niet eens met zijn ogen. Hij zou het meenemen. Weer een week later: 'Geen probleem, de koopsom'. Maar toen had ik wel een probleem, want Huub wist nog van niks. 'Of ik gek geworden was?' Huub: 'Ik wilde helemaal niet verhuizen. We voelen ons wereldburgers en kunnen overal gaan wonen, maar ik wilde hier wonen. Toen daagde Adelheid mij uit om samen een nieuwe woon- en werkplek als een totaalkunstwerk, als spiegel van onze ziel, te creëren. Toen ging ik om.'

◀ Een stukje van de voorgevel van De Tempelhof waarin aan weerszijden van de entree 33 kiemplantjes zijn gestuukt, een cortenstalen 'Zetel' tussen twee zuilen van beuk en twee 'Potplanten' op het poortje naar de tuin.

▲ Voor de serre-achtige zijvleugel van De Tempelhof en de oude perenboom staan drie bronzen 'Knoppen' uit de periode 1974-1978.

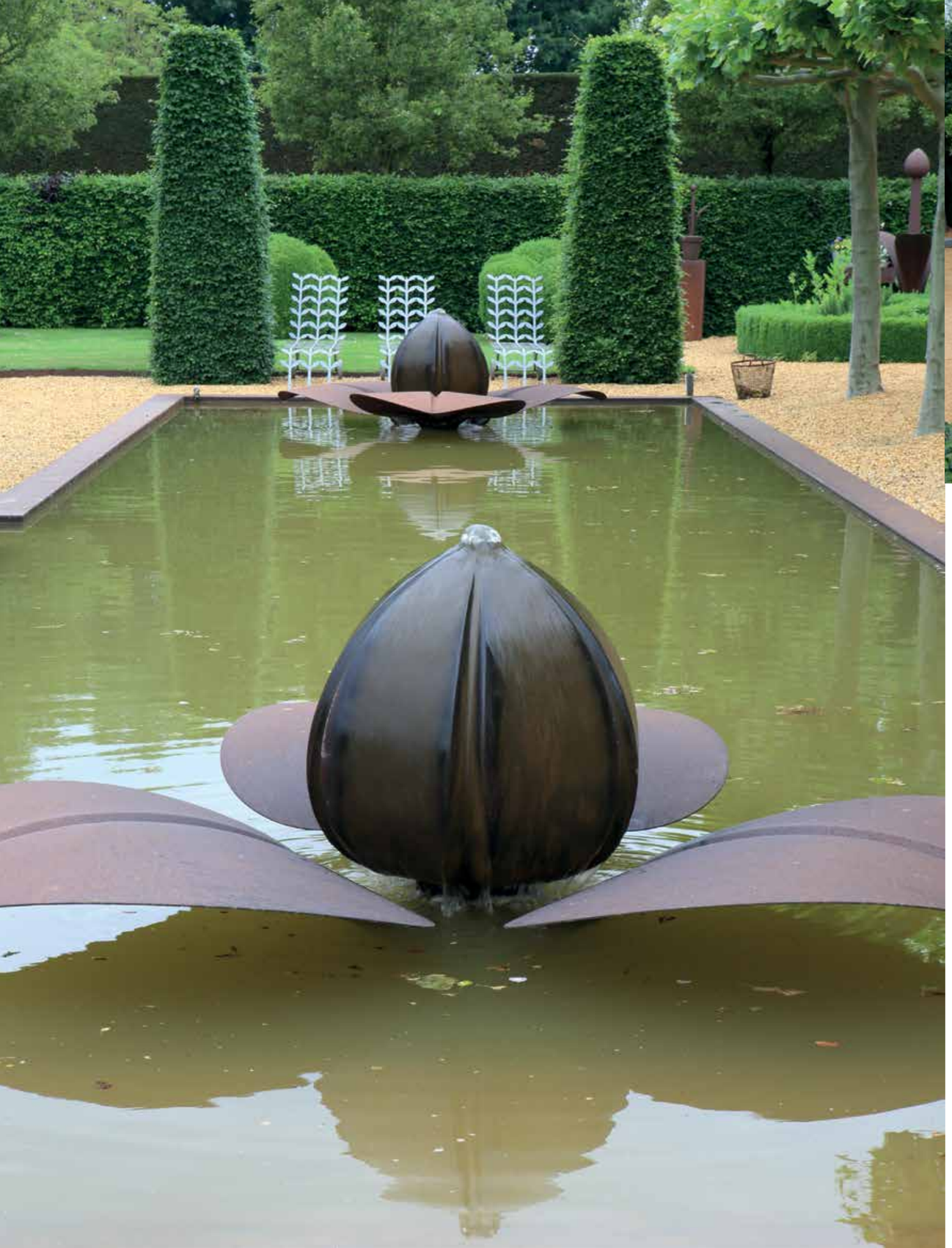

▲ Het voorplein met 'EngelMens-Bloemen' uit 2012 en in het midden een 'Lotusbloem' met een diameter van 6,66 meter uit 1995.

De mens als een bloem

Voordat we de tuin in duiken krijgen we een rondleiding door het huis. Huub: 'We kochten dit perceel in 1995, maar we hebben eerst een kleine drie jaar in een van de bijgebouwen gewoond voordat we het door ons ontworpen huis konden betrekken. We hebben hier een gesamtkunstwerk gemaakt vanuit de droom om als beeldend kunstenaars een universele beeldtaal te ontwikkelen die iedereen kan herkennen en inspireren. Dat zien we als opdracht aan ieder mens. Leef je leven als kunstwerk, volg je hart, de enige zekerheid in het leven ben jezelf.' Overal in het interieur is de universele beeldtaal van Huub en Adelheid terug te vinden, van de ingelegde 'Iconen' in de eettafel en de vloeren tot de gordijnhouders en de polyester Engelhart-stoelen uit 1970. In 2018 is De Tempelhof zelfs benoemd tot het jongste monumentale interieur in de categorie Rijkscultureel Erfgoed in Nederland.

Niet alleen achter elk detail zit een gedachte. Het basisplan van het huis en de tuin weerspiegelt het menselijk lichaam. 'Achter in de tuin is het voeteneind, via de monumentale bloemknop die staat voor de vaginale opening ga je terug in de schoot van Moeder Natuur. In deze tempel verrijst een goudkleurige bloem, de levensbron waaruit water welt, symbool voor de verborgen schat in ieder mens.'

Via de verticale waterlijn – de levenslijn – kom je bij het huis, dat het hart en de longen vormt. Met de monumentale draadstalen poort voor het huis opent de tuin zich als verbinding van de aarde met de kosmos. 'Alles is gebaseerd op het opengaan of opbloeien van de mens, met de plant als metafoor voor de mens. We groeien van een kiemplantje tot een mens in bloei. Er zit ook een metafysische, symbolische ordening achter het gehele ontwerp. Het perceel is een hectare groot, ofwel honderd aren. Voor ons, in deze tijden waar de economie de drager van de samenleving is en alles om geld draait, is het getal honderd het materialistische symbool voor de economie. Daarom hebben we het opgedeeld in drie keer 33 plus één, dan krijgt het getal opeens een heel creatieve lading. De *Cupressocyparis leylandii*-hagen zijn 3,33 meter hoog, de waterlijn is 99 centimeter breed, de koepel en de bloem op het voorplein hebben een diameter van 6,66 meter hoog, de gevel is 6,66 meter hoog… Eén groot harmonieus samenspel.'

◀ In het waterbassin twee kabbelende, 99 centimeter hoge cortenstalen 'Lotus-bronnen' uit 2000. Erachter twee uit kiemplantvormen opgebouwde ligstoelen van verzinkt staal.

▲ Het voorplein met de monumentale, draadstalen poort 'Utopia' van 7,77 meter hoog uit 1994-1995.

▼ In de tempel 'Apocalyps' bevindt zich de met bladgoud beklede cortenstalen 'Gouden Bloem' waaruit water opborrelt.

▲ De 3,33 meter hoge 'Temple of Arrival', met daarin een 99 centimeter hoge, met bladgoud beklede stalen 'Knop', uit 1995.

De Dalai Lama en de wereldakker

Het idealistische duo heeft grootse dromen en werkt dan ook aan grote, internationale kunstprojecten, uitgaande van vragen als 'Wie ben ik? Wat is de zin van mijn leven? Hoe geef ik dit leven vorm? Wat verbindt ons in deze wereld? Hoe kunnen we de wereld samen schoonheid en betekenis brengen en oproepen tot een vreedzame multiculturele samenleving?' 'Toen de plant voor ons de metafoor van de mens werd zochten we al naar een universele beeldtaal. Een kiemplantje is herkenbaar voor ieder mens, waar ook ter wereld. We droegen het kiemplantje als sieraad toen wij in 1990 aanwezig waren op het symposium *Art meets Science and Spirituality in a changing Economy* in het Stedelijk Museum Amsterdam. Daar ontmoetten wij de Dalai Lama en wij gaven hem spontaan een van onze kiemplantjes.' Dat was het begin van het project 'The Unifying Spiritual Field of the World'. Huub en Adelheid verstuurden op 10 oktober 1991 de eerste 99 kiemplantjes aan bijzondere, inspirerende mensen over de hele wereld. In een doos met een officieel document en daarin vier kiemplantjes. Een voor de persoon in kwestie en drie die door hem of haar aan anderen konden worden gegeven en zo over de hele wereld als vredesakker werden uitgezaaid. 'We selecteerden 99 mensen die op drie verschillende vlakken werkzaam zijn: de denkers, de doeners en de creatieven, van de directeur van de Wereldbank tot Lulu Wang, Audrey Hepburn tot Jan Hoet.' Bij elk honderdste plantje wordt het conceptuele project gematerialiseerd door het plaatsen van een 2,20 meter hoge, met bladgoud beklede plant. Inmiddels zijn er vijf 'Gouden Planten' uitgereikt, onder andere aan Michail Gorbatsjov, als president van het Internationale Groene Kruis (het Rode Kruis voor natuur en milieu). Ook staat er een als eerbetoon aan Nelson Mandela in de Drakenstein-gevangenis bij Paarl, waar Mandela de laatste maanden van zijn gevangenisstraf uitzat voordat hij er in 1990 zijn vrijheid tegemoet wandelde.

◀ Een 'Gouden Plant' van 2,22 meter hoog, als 'Spirituele maat van de Mens' uit het project 'The Unifying Field'.

▲ Een serie 'Potplanten' uit 1994 en het werk 'De Spirituele Tuin', met iconen van de vijf wereldreligies.

◀ Een cortenstalen 'Zetel' uit 1984.

Potplanten

Het meest recente project waarbij de plant de mens verbeeldt en universeel verbindt is 'Which Flower are you?', waarvoor 999.999 'Bloemstickers' met deze vraag in elf verschillende talen daarop worden verstuurd. Een ander, meer tastbaar werk, vormen de potplantsculpturen. Huub: 'De potplant is een aansprekende metafoor. We dromen van vrijheid, maar geen mens is helemaal vrij. Wij hebben ook een hypotheek, kinderen… We zitten in een potje. De potplant staat voor vrijheid in gebondenheid.' In de tuin zien we grote en kleine potplanten, gemaakt van cortenstaal, gecoat staal en brons, onder andere bovenop het poortje naar de tuin, tegen de achtergevel en in de rozentuin vol David Austin-rozen. Prachtig zijn ook de loungers van verzinkt staal en de bloemknopvormige waterelementen in de strakke, verhoogde vijver. Naast de rozentuin en de kleine kruidentuin is de tuin vooral heel groen, met onder andere 44 leilinden strak in het gelid langs de verticale waterlijn. Hierdoor komen de talloze verschillende kunstwerken optimaal tot hun recht en wordt de serene sfeer versterkt. Helaas is het ook mot in dit paradijs. De talloze buxusvormen worden bedreigd door de buxusmot, de 99 wilde kastanjes zijn ten ondergegaan aan de bloedingsziekte. Ze zijn vervangen door 44 exemplaren van de *Pyrus calleryana* 'Chanticleer'. De sierperen omkaderen de tuin in de herfst met een geelrode gloed van het verkleurde blad. In het voorjaar omzomen hun delicate, witte bloemen de tuin als een kanten lint. Een bijna hemelse aanblik □

▲ Een droneview van De Tempelhof. Foto: pepeyn.nl

▲ Adelheid en Huub Kortekaas naast een cortenstalen 'Potplant' van 2,55 meter hoog in de rozentuin.

- De Tempelhof van Huub en Adelheid Kortekaas is op afspraak geopend voor groepen. Particulieren die op hun mailinglist staan krijgen een keer in de paar jaar een uitnodiging voor een open dag. Speciaal voor de lezers van EDEN is De Tempelhof opengesteld in het weekend van 6 en 7 juni 2020, van 10.00 tot 17.00 uur, entree € 15 p.p. incl. koffie of thee, aanmelden via info@de-tempelhof.nl
  De Tempelhof,
  Haneman 2-b, NL-6645 CA Winssen,
  0031(0)6 - 23 60 33 86.
  Voor meer informatie, inclusief inspirerende filmpjes:
  www.huubenadelheid-kortekaas.nl
- Dochter Femmigje bestiert in Winssen de luxe B&B Het Hoogh Huys, in een historische monumentale herenboerderij, inclusief een gerestaureerde oude kas waar exclusieve trouwerijen plaatsvinden.
  Het Hoogh Huys,
  Leegstraat 14, NL-6645 BC Winssen
  0031(0)6 51 70 51 87
  info@hooghhuys.nl,
  www.hooghhuys.nl